

สิทธิในการรับข่าวสารของประชาชน

*ดร.อภิญา เลื่อนจวี

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 ข้อ 19 กล่าวไว้ว่า

“ทุกคนมีสิทธิภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็น ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ และไม่ว่าจนถึงเขตแดน”

เจตนารมณ์สำคัญของข้อ 19 แห่งปฏิญญาฯ ฉบับนี้ก็คือ มุ่งที่จะให้ประชาชาติทั้งหลายสนับสนุนการใช้สื่อมวลชนเพื่อกระจายข่าวสารอย่างเสรี และส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสที่จะ “แสวงหา รับ และกระจายข่าวสาร” อย่างทั่วถึงเจตนารมณ์ดังกล่าวหมายถึง สิทธิของประชาชนที่จะ “ทราบ” และที่ “จะรับทราบหรือบอกเล่า” เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยปราศจากการแทรกซ้อนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิทธิที่ปรากฏตามเจตนารมณ์นั้นก็คือสิทธิของการสื่อสารนั่นเอง

สิทธิและเสรีภาพทางการสื่อสารตามรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเทศไทย ถ้าวิเคราะห์บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้วจะพบว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับได้บัญญัติรับรองสิทธิการสื่อสาร (Right to communicate) ไว้เพียงแต่จะกำหนดขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ และประเภทสิทธิต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไปเท่านั้นดังเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ก็ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผยการตั้งสมาคม การอาชีพ”

รัฐธรรมนูญอีกฉบับที่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยที่สุดฉบับหนึ่ง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : Doctorat de 3 Cycle (Etudes Internationales et Européennes) Université des Sciences Sociales de Toulouse, France

มากกว่าทุกฉบับที่ใช้มาก่อนหน้านั้น มาตรการที่สำคัญคือ มาตรา 35 ซึ่งรับรองสิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่พระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ รัฐจะกระทำมิได้”

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของการสื่อสาร คล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2492 มาก แต่ขยายความหมายและกำหนดขอบเขตสิทธิเสรีภาพเพิ่มมากขึ้น บทบัญญัติที่สำคัญได้แก่ มาตรา 40

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศ หรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อ

ป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ จะกระทำมิได้”

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 37 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของการสื่อสารไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น...”

และมาตรา 42 กำหนดว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย...”

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้เพิ่มความหมายว่า “และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” ลงใน มาตรา 37 นี้ด้วย ซึ่งเท่ากับว่าความหมายของการสื่อสาร นั้นมีความหมายที่กว้างขึ้น มิได้มุ่งเฉพาะการไปรษณีย์ โทรเลข หรือโทรศัพท์เช่นแต่ก่อน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นในปัจจุบัน ส่วนมาตรา 42 นั้น ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับ รัฐธรรมนูญฉบับ 2492 (มาตรา 40) และฉบับ 2517 (มาตรา 46) ซึ่งทั้งสองฉบับนี้บัญญัติเหมือนกันว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย...

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ”

จะเห็นได้ว่า ข้อความที่ว่า **“บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ”** ไม่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่ข้อความดังกล่าวบ่งบอกถึงสิทธิที่ประชาชนจะ **“เข้าถึง”** และ **“มีส่วนร่วม”** ในการใช้การสื่อสารที่ถือว่าเป็นการบริการสาธารณะที่ให้แก่ประชาชน เท่ากับว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีเสรีภาพทางการสื่อสารอย่างแท้จริง เพราะประชาชนไม่สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในสื่อมวลชนของรัฐได้

ปัญหาที่น่าสนใจก็คือ แม้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจะได้บัญญัติรับรองสิทธิการสื่อสารไว้บ้างก็ตาม แต่เสรีภาพทางการสื่อสารในปัจจุบันหาได้เป็นไปดังเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญไม่ ยังมีการจำกัดการใช้เสรีภาพทางการสื่อสารไว้โดยผู้มีอำนาจของรัฐ ซึ่งผู้มีอำนาจทุกยุคทุกสมัยจะใช้เครื่องมือทางการสื่อสารที่มีอยู่เพื่อรักษาความมั่นคงให้แก่ตนและหมู่คณะ โดยการควบคุมไม่ให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนได้รับทราบ หรือปิดบังข้อมูลที่แท้จริง สังคมใดที่บุคคลในสังคมมี **“โอกาสเลือก”** ในกระบวนการสื่อสารกล่าวคือ มีโอกาสเลือกที่จะเป็น **“ผู้ส่งสาร”** และ **“ผู้รับสาร”** ถือได้ว่าสังคมนั้นประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารอย่างมาก (บุญเลิศ ศุกดิลก, 2527 : 35)

เสรีภาพทางการสื่อสารในประเทศไทย

ในประเทศไทยนั้น โดยนิตินัยแล้วสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์เป็นของทางราชการทั้งสิ้น ส่วนราชการที่รับผิดชอบได้แก่ กองทัพบก ฯ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม กรมประชาสัมพันธ์ และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ส่วนสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์อื่น รวมทั้งภาพยนตร์เป็นธุรกิจ

เอกชน การที่กฎหมายไม่เปิดช่องให้เอกชนเป็นเจ้าของกิจการประเภทสื่อมวลชนทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นเพราะเชื่อกันว่า สื่อมวลชนประเภทนี้มีผลกระทบต่อประชาชนและสังคมอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังเกี่ยวกับความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในทางพฤตินัยแล้ว สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์หลายแห่ง ตกอยู่ภายใต้การดำเนินงานแบบธุรกิจของเอกชนอย่างสิ้นเชิง โดยอาศัยรายได้จากโฆษณาสินค้า และเอกชนมาเช่าเพื่อดำเนินรายการต่าง ๆ

นับตั้งแต่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยแต่ละสมัยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์และเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การคุกคามจากภายนอกประเทศทั้งจากประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศมหาอำนาจ และการคุมคามภายในโดยคณะบุคคลที่ใช้อาวุธเพื่อก่อการร้ายในประเทศขบวนการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เป็นภัยหนึ่งที่สำคัญ และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะพยายามชี้ชวนให้ประชาชนตระหนักและให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยใช้สื่อสารของรัฐปลุกเร้าประชาชนให้ร่วมกันต่อต้านภัยดังกล่าว

เนื่องจากสื่อมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์อยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐบาล รัฐบาลจึงสามารถใช้สื่อดังกล่าวปลุกเร้าความรักชาติให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน เช่น การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเรื่อง **“เพื่อแผ่นดินไทย”** รายการ **“สนทนาประชาธิปไตย”** และรายการ **“สนทนาปัญหาบ้านเมือง”** เป็นต้น รายการต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นข่าวสารการเมืองปกติแล้ว ยังมุ่งโน้มน้าวให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลและผู้นำอีกด้วย (ปรัชญา เวสารัชช์, 2531 : 447)

ในปัจจุบัน แรงสนับสนุนจากประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรักษาอำนาจของผู้ปกครองไว้ สื่อมวลชนต่าง ๆ จึงถูกนำมาใช้เพื่อการระดมพลังมวลชน

เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน คนไทยจะได้คุ้นเคยกับการรับฟังประกาศคณะปฏิวัติ สลับไปกับเพลงปลุกใจรักชาติตลอดวัน และครั้งหนึ่งในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ ละครดึกดำบรรพ์ กลุ่มนวล ละครเวที และกลุ่มพลังอนุรักษ์นิยมฝ่ายขวา เพื่อสร้างพลังมวลชน และได้ใช้วิธีการรุนแรงจนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างชนชั้นผู้นำด้วยกันเอง ก็สะท้อนออกมาทางสื่อมวลชนของหน่วยงานต่าง ๆ กัน เช่น เมื่อคราวที่มีความพยายามทำรัฐประหารปีพ.ศ.2520 และ 2524 ฝ่ายที่พยายามทำรัฐประหารได้กระจายเสียงออกทางสถานีวิทยุเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์ที่ฝ่ายตนยึดไว้ได้ ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลตอบโต้โดยใช้วิทยุเครือข่ายทหารบกหรือกรณีที่เกี่ยวข้องวิทยุทหารโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองพลเรือน หรือผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์ผู้นำทหาร เป็นต้น (สายทิพย์ สุคติพันธ์, 2531 : 110)

สื่อมวลชนของไทยมักจะถูกใช้เป็นกลไกเครื่องมือของการใช้อำนาจของผู้นำเนื้อหาของการวิพากษ์และโทรทัศน์จะถูกนำเสนอโดยการแฝงไว้ด้วยมายาคติต่าง ๆ ให้ประชาชนยอมรับและจำนนต่อสภาพที่ว่าอำนาจที่ครอบงำสังคมอยู่นั้นเป็นอำนาจที่ชอบธรรม มายาคติที่แฝงอยู่ในรายการของสื่อมวลชนได้แก่ **“ไทยเป็นชาติเอกราช เราไม่เคยเป็นทาสใคร”** **“ความมั่นคงของชาติย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด”** เหล่านี้เป็นคำขวัญที่ได้ยินซ้ำแล้วซ้ำเล่าทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ คำว่า **“ชาติ”** ได้ถูกสร้างขึ้นให้เป็นเอกลักษณ์รวมที่มีความสำคัญอยู่เหนือบุคคล ดังนั้น จึงเป็นการชอบธรรมที่สุดหากรัฐบาลจะเรียกร้องให้ประชาชนเสียสละเพื่อชาติ หรือกล่าวหาผู้ที่คัดค้านรัฐบาลว่า ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของประเทศชาติ

นอกจากนี้ มายาคติดังกล่าวยังเป็นการเชิดชูความสำคัญของทหาร และเสริมความชอบธรรมของการครอบงำของทหารในสังคมไทย เพราะทหารเป็นผู้ปกป้องประเทศชาติ สู้รบกับศัตรูที่เข้ามาล่อลวงล้าดินแดน ดังนั้น หากเรื่องใด

เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ทหารย่อมมีความชอบธรรมที่จะเข้าจัดการกับเรื่องนั้น การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ให้แก่กองทัพจึงมักถูกจัดให้อยู่ในลำดับสูงสุดเสมอ

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการเมืองนั้น ควรมีบทบาทต่อไปนี้ (ดร.ณิ หิรัญรักษ์, 2530 : 64-65)

1. บทบาทในการแจ้งข่าวและวิเคราะห์ข่าว ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงกิจกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล
2. บทบาทในการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน โดยการตรวจสอบการทำงานของเจ้าพนักงานและข้าราชการที่มีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ของประชาชน หากเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไม่ระมัดระวัง สื่อมวลชนก็จะเป็นผู้รายงานให้แก่ประชาชนทราบ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและไม่บกพร่องเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการจากรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเต็มที่

3. บทบาทในการรายงานและถ่ายทอดความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาล นอกจากสื่อมวลชนจะเป็นผู้รายงานปฏิกิริยาและความรู้สึกของประชาชนต่อนโยบายของรัฐบาลและต่อกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้แก่ประชาชนแล้ว สื่อมวลชนยังสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของตนเองต่อรัฐบาลอีกด้วย

โดยปกติแล้ว ด้วยบทบาทของสื่อมวลชนนี้เราจะถือว่าทั้งผู้สื่อข่าวและผู้รายงานข่าว จะเป็นบุคคลกลางที่บันทึกเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ มาเสนอแก่ประชาชนในลักษณะของการถ่ายทอดส่งผ่านเท่านั้น โดยไม่มีการต่อเติมเสริมแต่ง ข้อมูลข่าวสารสารคดีจะต้องยึดถือหลักการของการเสนอข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลาง จากเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของสื่อมวลชนของรัฐโดยเฉพาะโทรทัศน์นั้น ได้ดำเนินการเสนอข่าวแบบด้านเดียว และในช่วงที่เหตุการณ์เข้าขั้นวิกฤตินั้น การเสนอข่าวได้ถูกมองว่าเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงอย่างหนัก จนคุณค่า

ของข่าวสารที่ออกมาเป็นเพียงโฆษณาชวนเชื่อ อันที่จริง การดำเนินการของรัฐที่พยายามจะปิดกั้นข่าวสารที่ต่อต้านรัฐบาลนั้น ในยุคปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ผิดพลาดอย่างมาก เพราะในสภาพความเป็นจริง เทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เจริญพัฒนาไปมาก การติดต่อข่าวสารทั่วโลกทำได้ง่ายดาย แม้จะพยายามปิดบังข่าวสารในประเทศก็ไม่อาจจะปิดบังต่างประเทศได้ และคนในประเทศเองก็สามารถที่จะติดตามข่าวสารจากต่างประเทศได้โดยง่ายเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชน

ปัญหาที่สำคัญก็คือ กรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ในปัจจุบันนั้นเป็นของรัฐ เป็นการถูกต้องหรือไม่ในการที่ให้รัฐบาลเป็นเจ้าของสื่อดังกล่าวแต่ผู้เดียวเช่นนี้ เพราะทำให้ไม่มีการแข่งขันกันได้อย่างเสรี ในอันที่จะยกระดับสื่อมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐ ดังนั้น น่าจะถึงเวลาแล้วที่จะปลดปล่อยสื่อมวลชนของรัฐให้เป็นอิสระ ให้เอกชนที่มีความสามารถได้มีโอกาสเข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้าง กล่าวคือ สถานีโทรทัศน์บางช่องก็อาจให้เป็นของรัฐตามเดิม ส่วนบางช่องก็ควรเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าไปบริหาร โดยทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน มีจิตสำนึกและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เป้าหมายก็คือเพื่อพัฒนาสังคม เสนอข่าวสารที่เป็นสาระประโยชน์อย่างแท้จริง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติมากกว่าธุรกิจการค้า ถ้าสามารถจัดรูปแบบดังกล่าวนี้ได้ ประชาชนก็จะมีทางเลือก สื่อสารของรัฐก็จะมี การปรับตัวเองให้ทันสมัย ส่วนสื่อทางวิทยุก็เช่นกัน รัฐควรแบ่งคลื่นวิทยุที่มีอยู่ 400 กว่าสถานี ให้ภาคเอกชนได้บริหารและเสนอข่าวสารได้โดยอิสระ

การปลดปล่อยสื่อของรัฐให้เป็นอิสระดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องสร้างระบบการควบคุมข่าวสารให้มีคุณภาพ อาจจัดตั้งเป็นรูปคณะกรรมการชุดพิเศษ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานของวิทยุและโทรทัศน์ และการเสนอข่าวสารของสถานีวิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อประเภท

อื่น ๆ คณะกรรมการชุดดังกล่าวจะต้องเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ ประกอบด้วยผู้แทนจากหลายฝ่าย เช่น จากรัฐ จากมหาวิทยาลัย จากสื่อมวลชน จากพรรคการเมือง จากภาคเอกชน ฯลฯ โดยมีการเลือกตั้งประธาน คณะกรรมการจากกรรมการที่เป็นตัวแทนของฝ่ายต่าง ๆ นั้น กลไกนี้จะเป็นผู้ควบคุมจรรยาบรรณจรรยาบรรณของผู้สื่อข่าว ให้มีการเสนอข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นธรรม รับผิดชอบต่อประชาชน

นอกจากนี้ รัฐควรออกกฎหมายรับรองสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในการที่จะได้ทราบข้อมูลข่าวสารตามที่เป็นจริง อันเป็นสิทธิพื้นฐานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและในการบริหารงานของรัฐและสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานหรือการใช้อำนาจของส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประโยชน์ของชุมชนหรือต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของราชการ*

โดยสรุปแล้ว ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมดิ้นรนไปสู่อิสรภาพ อิสรภาพนั้นหมายถึงการหลุดพ้นจากการบีบคั้น มนุษย์ย่อมแสวงหาประชาธิปไตย อยากที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง การปกครองที่มีลักษณะเผด็จการ ประชาชนจะไม่ยอมรับและต่อต้าน ดังจะเห็นได้จากพลังมวลชนที่ทำการต่อต้านผู้นำปรากฏอยู่ในหลายประเทศ ระบอบเผด็จการเป็นระบอบการปกครองที่ปิดกั้นสติปัญญาของมนุษย์ ปิดกั้นการรับรู้ข่าวสารที่มนุษย์ต้องการ และเป็นต้นเหตุของความรุนแรงและการนองเลือด เพราะการปิดกั้นและการบิดเบือนข่าวสาร เพื่อวัตถุประสงค์จะทำให้เกิดการไม่รู้ ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อผิด ๆ ความขัดแย้ง การแบ่งพรรคแบ่งพวก และการต่อสู้ในที่สุด อันที่จริง สิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนนั้น เป็นสิทธิอันชอบธรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดขึ้นมาในสังคม

* ผลการประชุมสัมมนาของคณบดีและผู้แทนสถาบันการศึกษาด้านสื่อมวลชน ๒๘-๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๕

การบิดเบือนหรือปกปิดข่าวสารที่ถูกต้องไม่ใช่เป็นการ
บังคับให้ประชาชนต้องเชื่อเหมือน ๆ กัน แต่จะเป็นการ
บังคับให้ประชาชนไม่เชื่อเหมือน ๆ กันมากกว่า เพราะ
ธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์ต้องการแสวงหาความ
จริงอยู่แล้ว มนุษย์มีปัญญาที่จะคิดและจะตัดสินใจว่าจะ
เชื่อหรือไม่

โครงสร้างของระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย¹

รัฐไทย²

ระบบ	กรมประชาสัมพันธ์	อ.ส.ม.ท.	กองทัพบก	ส่วนราชการอื่น ๆ	รวม
วิทยุ	127 สถานี (26.24%)	62 สถานี (12.81%)	255 สถานี (52.69%)	40 สถานี (8.26%)	484
ระบบ โทรทัศน์	ช่อง 11 ช่อง 4 (ขอนแก่น) ³ ช่อง 8 (ลำปาง) ³ ช่อง 10 (สงขลา) ³ ช่อง 7 (สุราษฎร์) ³ ช่อง 9 (ภูเก็ต) ³ (นครศรีธรรมราช)	ช่อง 9 ช่อง 3 ⁴ IBC ⁴ THAI SKY ⁴	ช่อง 5 ช่อง 7 ⁵		3

ระดับชาติ 5 สถานี ระดับภูมิภาค 6 สถานี และสถานีเคเบิล (กทม.) 2 สถานี

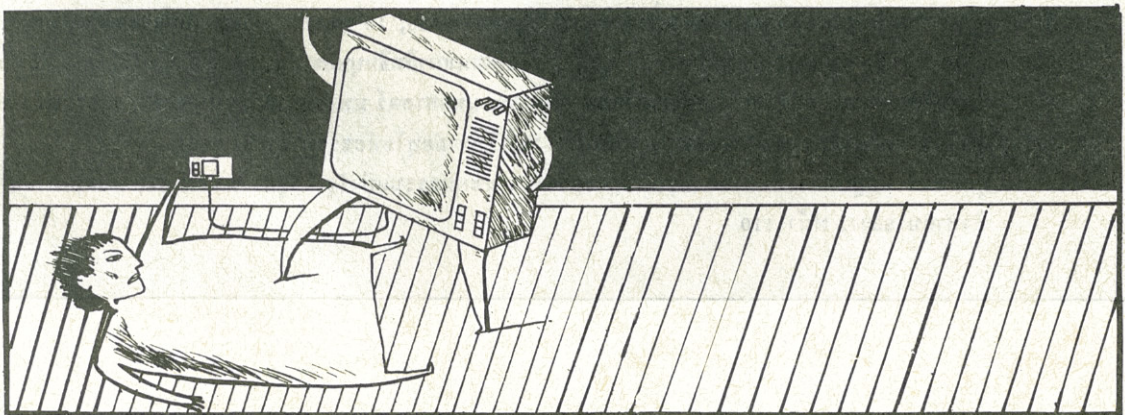
¹แผนผังแสดงลักษณะการเป็นเจ้าของสถานีวิทยุและโทรทัศน์

²ส่วนราชการที่เป็นเจ้าของสถานีวิทยุและโทรทัศน์ได้มีทั้งสิ้น 14 หน่วย

³ให้ช่อง 3 เข้าเวลาออกอากาศ

⁴ได้รับสัมปทานจาก อ.ส.ม.ท.

⁵ได้รับสัมปทานจากกองทัพบก

สถานีวิทยุกระจายเสียง ในประเทศไทย

หน่วยเจ้าสังกัด	กรุงเทพมหานคร			ส่วนภูมิภาค			รวมทั้งประเทศ		
	เอ.เอ็ม	เอฟ.เอ็ม	รวม	เอ.เอ็ม	เอฟ.เอ็ม	รวม	เอ.เอ็ม	เอฟ.เอ็ม	รวม
กรมประชาสัมพันธ์	5	6	11	48	68	116	53	74	127
สำนักผู้บัญชาการทหารสูงสุด	2	3	5	6	4	10	8	7	15
กองทัพบก	11	12	23	68	37	105	79	49	128
กองทัพอากาศ	1	3	4	6	11	17	7	14	21
กรมตำรวจ	3	1	4	15	17	32	18	18	36
อ.ส.ม.ท.	2	1	3	5	36	41	7	37	44
อ.ส.ม.ท.	2	8	10	-	52	52	2	60	62
ส่วนราชการอื่น ๆ	9	7	16	6	18	24	15	25	40
	35	41	76	154	243	397	189	284	473
สถานีวิทยุฯ เคลื่อนที่เฉพาะกิจ กองทัพบก							11	-	11
							200	284	484

จาก หนังสือวิทยุกระจายเสียง ครบรอบ 60 ปี, 25 กุมภาพันธ์ 2533.

หนังสืออ้างอิง

ดร.ณี หิรัญรักษ์ “บทบาทของนักการเมืองกับสื่อมวลชน” รัฐสภาสาร 35, 10 ตุลาคม, 2530. หน้า 64-65
 บุญเลิศ สุกฉิลิก “สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย” ชุดศึกษาวิจัยพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย กรุงเทพฯ : สถาบัน
 ไทยคดีศึกษาและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. หน้า 35
 ประชญา เวสารัชช์ ชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนา นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
 สายทิพย์ สุกดิพันธ์ “ปฏิบัติการสื่อสารมวลชนกับการสร้างความชอบธรรมแห่งรัฐ” รัฐศาสตร์สาร 14, 2 พฤษภาคม -
 สิงหาคม 2521. หน้า 110